

בס"ד. ש"פ וארא, מבה"ח שבט, ה'תשכ"ד

(הנחה בלתי מוגה)

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בא"ל שד"י ושמי הוי' לא נודעתי להם¹. ומבאר רבינו הזקן (בעל ההילולא דכ"ד טבת, שחל ג' ימים קודם השבת ששייכים ליום השבת²) בד"ה זה בביכל המאמרים שבכתי"ק אדמו"ר האמצעי³, דהנה אמרו רז"ל⁴ אין קורין אבות אלא לשלשה, משא"כ השבטים ראובן שמעון וכו', אע"פ שהם קרובים אל הנולדים מהם יותר מהאבות, מ"מ, אינם נקראים בשם אבות. והטעם הוא מפני שבכל ניצוץ אלקי שבכל אחד מישראל יש ג' מדרגות האבות חג"ת. וממשיך לבאר, שידוע ששם הוי' הכללי דאצילות הוא בג' המדות חג"ת דוקא, שזוהי מדריגת האבות, ואילו מדריגת השבטים היא מבחי' פרטי האורות דאצילות שמתחלקים לארבעה דגלים, כנגד ד' מחנות דשכינתא⁵, כמו דגל מחנה ראובן בדרום, שהוא כנגד מחנה מיכאל שהוא בקו הימין, בחי' חסד, ועד שמתחלקים ליי"ב חלקים, כענפי האילן המתפרדים משורש אחד. אבל בכללות, אין שם הוי' הכללי דאצילות שורה אלא באבות שהם בחי' חג"ת. וזהו מ"ש וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וגו', היינו, שאצל האבות הי' גילוי שם הוי' הכללי דאצילות.

ב) וממשיך בהמאמר, שבלשון וארא, שהוא לשון התגלות מן ההעלם, יש ב' פירושים. הא', לעבר, שכבר נתגלה, והב', להבא, שעתיד להתגלות. ולהבין זאת צריך להבין תחילה מה שמצינו שהגלות נקרא בשם עיבור, והגאולה נקראת בשם לידה, כמו שהמשיל בנבואת יחזקאל⁶ כל ענין גאולת מצרים ללידת הולד כו'. והיינו, שהגילוי שעתיד להתגלות הוא כמו הלידה, ומה שכבר נתגלה הוא כמו העיבור, שגם אז היתה כבר מציאות הולד וגידול אבריו כו'.

— טו, א ואילך). וראה גם אוה"ת פרשתנו ע' קלט ואילך. כרך ז' ע' בתקפט ואילך.
 (4) ברכות טז, ב.
 (5) ראה זח"ג קיח, ב.
 (6) קאפיטל טז.

(1) ריש פרשתנו.
 (2) ראה פסחים קו, א.
 (3) נדפס לאח"ז במאמרי אדמו"ר הזקן תקס"ב ח"א ע' קלד ואילך. וביאורו — ע' קלו ואילך. וראה גם תו"א ריש פרשתנו. תורת חיים פרשתנו צה, ב ואילך (בהוצאה החדשה

והענין בזה, דהנה אמרו רז"ל⁷ שהולד במעי אמו הוא מקופל וראשו מונח לו בין ברכיו, ופיו סתום וטבורו פתוח, ואוכל ממה שאמו אוכלת ושותה ממה שאמו שותה כו', וכיון שיוצא לאויר העולם נפתח פיו הסתום וכו'. והנה ידוע שכאשר נולד התינוק הרי הוא צועק ובוכה מיד (וכדאי תא בגמרא⁸ שסימן הלידה הוא דשמעי לולד דצויץ). וצריך להבין מהי סיבת הבכיה שהו"ע של מרירות, הרי הי' ראוי להיות בשמחה על שנפתחו עיניו ופיו כו', דלא כמו בהיותו במעי אמו, שאינו רואה ואינו שומע כו'. אך הענין הוא, שהבכיה אינה מחמת גרעון ופחיתות, אלא אדרבה, הבכיה היא מרוב החדוה, כמשל היוצא מבית האסורים. אלא שיש בבכיה זו גם ענין של עצב על מה שעבר עליו, שלא ראה מאורות וכו'. ועוד זאת, כפי שמוסיף אדמו"ר האמצעי⁹, שגם בעת יציאתו יוצא בדוחק ולחץ גדול ברחם אמו כו' (שזהו"ע חבלי לידה). אך לאחר הבכיה מניקים אותו חלב, וזאת נחמתו מעצבון בכייתו, לשמחו על מה שעבר עליו, וכמ"ש¹⁰ כאיש אשר אמו נתחמנו גו', דהיינו שכאשר האם רוצה לשעשע את הילד אזי מניקתו בחלב. וצריך להבין כל זאת בנוגע לענין הגלות והגאולה דבנ"י שנמשלו לעיבור ולידה.

ג) וממשיך בהמאמר, שלהבין זה צריך להקדים הידוע בענין יחיד ואחד, שהדבר המתאחד עם זולתו יקרא בלשון אחד, והדבר שאין לו התאחדות עם זולתו מפני שהוא יחידי ואין לו דבר נוסף שיתאחד עמו, יקרא יחיד. והיינו, שהתואר יחיד שולל מעיקרו דבר נוסף, וכמו שנקרא יצחק בנך יחיד¹¹, משא"כ התואר אחד אינו שולל דבר נוסף, שהרי יש אחד המנוי שיש שני לו, ולכן נאמר¹² יש אחד ואין שני, אלא, שאף שישנו דבר נוסף הרי הוא מתאחד עמו. והענין בזה, שעצמות המאציל נקרא יחיד, שעדיין לא האציל אור כלל כו'. אך לאח"ז נמשך האור במדות העליונות, שהו"ע ששה קצוות הרוחניים (שהם המקורים האמיתיים לשה קצוות הגשמיים דמעלה ומטה וד' רוחות), כמ"ש¹³ לך הוי' הגדולה והגבורה וגו' כי כל בשמים ובארץ, שהם באופן של התחלקות זמ"ז, ועד שיש מדות שהם הפכיים זמ"ז, שזהו ענין של ירידה לגבי בחי' הפשיטות שלמעלה מהשתלשלות כו'. ואז נקרא בשם אחד,

10 ישעי' סו, יג.
11 וירא כב, ב; יב; טז.
12 קהלת ד, ת.
13 דברי הימים א כט, יא.

7 נדה ל, ב.
8 שם מב, ב.
9 תורת חיים שם צו, רע"א (בהוצאה
חדשה — סו, ד).

שענינו הוא כמארז"ל¹⁴ אמליכתי למעלה ולמטה ולארבע רוחות, והו"ע יחודא עילאה, דהיינו, להמשיך הביטול במדות העליונות שיוכלו להתאחד שני הפכים, וכידוע המשל מב' תלמידים שמחולקים בסברא ששמעו מפי הרב ובאים לשאול מהרב, שמתבטלים שניהם מהשגתם הראשונה, לכך כששומעים מחדש הסברא לא יהי' ביניהם מחלוקת כלל, ואחר שהולכים מהרב ומשיגים בהשגתם, אזי חוזרים ומתחלקים כו'.

אך הנה כתיב¹⁵ ביום ההוא יהי' הוי' אחד ושמו אחד, וידועה קושיית הגמרא¹⁶ אטו האידנא לאו אחד הוא כו'. והענין הוא, שבזמן הגלות שנמשל לעיבור, ההמשכה מבחי' יחיד לבחי' אחד היא בהעלם, שהרי בזמן הגלות אותותינו לא ראינו גו'¹⁷, והעולם נראה לדבר נפרד לעצמו, ובחי' יחיד הוא לעצמו בבחי' הסתלקות אל העצמות. אך בגאולה העתידה לבוא שנמשלה ללידה, יהי' הוי' אחד ע"י גילוי בחי' יחיד.

ד) ועתה יש לבאר כל ענין המשל דעיבור ולידה בנוגע לענין הגלות והגאולה. דהנה, משל הולד שראשו בין ברכיו כו' ענינו הוא שכללות עבודת בני' בזמן הגלות (שנמשל לעיבור) היא רק בבחי' נה"י שבנפשם, שהו"ע העשי' (מעשה המצוות) בלבד, ללא הבנה והשגה שבמוח (חב"ד) ומדות שבלב (חג"ת), שזהו"ע ראשו בין ברכיו, שאין בו בגילוי אלא רק הברכיים, ונקרא תלת גו' תלת כו'¹⁸, שבחי' חב"ד מתעלמים בחג"ת, וחג"ת בנה"י, והיינו, שענין ההשגה והאהבה ויראה הם בבחי' קטנות בלבד, שזהו מה ששייך למעשה בלבד, וגם זה אינו אלא בהעלם גדול מאד, ומה שמתגלה הרי זה רק בחי' המעשה בלבד.

ויובן בעומק יותר מהחילוק שבין עיבור ללידה בנוגע לענין האכילה. דהנה, הולד במעי אמו אוכל ממה שאמו אוכלת, והיינו, שמקבל השפעת המזון דרך טבורו, ולא דרך פיו, כמו לאחר שנולד. והנה, עיקר ההפרש בין קבלת השפעת המזון דרך הטבור לקבלת השפעת המזון ע"י אכילה דרך הפה, הוא, שבאכילה ישנו הענין דחיק אוכל יטעם¹⁹, שהו"ע התענוג, ועד שהתענוג שבחיק קשור עם התענוג שבחכמה, כידוע

הזקן תקס"ב ח"א ע' מח. מאמרי אדמו"ר
האמצעי קונטרסים ע' תלה. ד"ה להבין הענין
דתלת כלילין גו' תלת תשכ"ג (סה"מ תשכ"ג
ע' קלג ואילך). ד"ה להבין ענין עגולים ויושר
שנה זו (לעיל ע' 195 ואילך).
19) איוב יב, יא.

14) ברכות יג, ב.
15) זכרי' יד, ט.
16) פסחים נ, א.
17) תהלים עד, ט.
18) ראה זכ"ב נ, סע"א (תוספתא). עץ
חיים שער הכללים פ"ג. וראה מאמרי אדמו"ר

שהשפלת חו"ב שבמוח הוא בחיך וגרון הממוצעים בין הלב למוח. וכמו"כ צ"ל בירור המאכל ע"י השיניים שטוחנות את המאכל להיות מתעכל במעיו, כמבואר בענין ולבן שינים מחלב²⁰. ובפרטיות יותר, הנה טחינת המאכל נעשית ע"י ל"ב השיניים, שהו"ע ל"ב נתיבות חכמה²¹, דבחכמה אתבריר²², וכמו בשכל וחכמה, ששונה אותה פעמיים ושלש, ומחלקה לחלקים רבים להיות כל פרט מותפס בשכלו, שע"ז יתברר אצלו השכל, לעמוד על אמיתתו ולהסיר הפסולת כו', וזהו הנקרא גירסא שקודם העיון, כמו פולים גרוסות לחלקים רבים בטחינה כו', וכמ"ש²³ גרסה נפשי. ולאחרי כל זה נכנס בקיבה רק הגשמיות של המאכל. אבל כאשר קבלת השפעת המזון היא דרך הטבור, הרי זה באופן שהמאכל כמו שהוא נכנס לבני המעיים מיד, מבלי שיבורר תחלה הטעם שבו להכנס למוח כו', אלא הטעם שבמאכל הוא בהעלם בגשמיות המאכל שבבני המעיים, ורק אח"כ יעלה משם הטעם למוח שבראש שנמצא בין ברכיו כו', וע"ז יומשך קצת חיזוק המוחין בהעלם כו'. וענינו בעבודה, שכאשר האדם אוכל לשם שמים, אזי מתברר כח השכל שבמאכל שנפל בשבה"כ, וע"ז ניתוסף אצלו בענין המוחין בהשגת אלקות כו'. אבל כאשר אוכל לתיאבון, למלאות כריסו בלבד, אזי נמשכת השפעת המאכל רק לכריסו ובני מעיו בלבד, ולא למוחו כו'. ועד"ז יובן בכללות העבודה שהיא בדוגמת ענין האכילה, שזהו שכנס"י נקראת רעיית פרנסת²⁴, ע"ש שמפרנסים לאביהם שבשמים²⁵, שפרנסה הו"ע המזון, וקאי על תומ"צ, כמ"ש²⁶ לכו לחמו בלחמי, שבזמן הגלות עיקר העבודה היא בבחי' נה"י בלבד, בדוגמת הולד במעי אמו שמקבל השפעת המזון דרך הטבור, שנכנס רק לבני מעיו, אלא שע"ז נעשה קצת חיזוק המוחין והמדות בהעלם, באופן השייך למעשה בלבד, כנ"ל.

אמנם ע"י ענין העיבור שבזמן הגלות נעשה בירור גדול, והו"ע דם נעכר ונעשה חלב²⁷, שהדם נעכר בשעת העיבור ונעשה חלב אחר הלידה להניק הולד, והיינו, שמעשה המצוות שבזמן הגלות מתברר כמו המאכל שאוכלת האם ונהפך לדם, ומדמם זה נעשה אור וחיות להאיר

20) ויחי מט, יב. וראה תו"א ויחי מז, ד.	23) תהלים קיט, כ.
21) ראה עץ חיים שער כח (שער העיבורים) פ"ה.	24) שה"ש א, ט.
22) ראה זח"ב (היכלות) רנד, סע"ב. עץ חיים שער ח (שער דרושי נקודות) פ"ו. תניא אגה"ק ס"כ (קמדר, ב). סכ"ח.	25) ראה זח"ג ז, ב.
	26) משלי ט, ה. וראה ברכות נו, סע"א. חגיגה יד, ב. ועוד.
	27) נדה ט, א.

בנש"י בבחי' המוחין בהשגת וראיית אלקות לעת"ל, כתינוק שיונק מחלב אמו בפיו ונכנס במעיו לחזק המוחין שלו, והו"ע מוחין דיניקה, ועד שמגיע למוחין דגדלות, שכל זה נעשה ע"י הבירורים שבזמן הגלות, שנמשל לעיבור, שזהו"ע דם נעכר ונעשה חלב, כנ"ל. וזהו גם שבשעת הלידה ישנו ענין הבכ"י, מרוב החדוה על הגילויי שבלידה, וגם מעצבון ההעלם שהי' בזמן העיבור (כנ"ל), כי, העצבון הוא כמו עכירת הדם, ולפי ערך העצבון על העיבור כן תהי' החדוה והשמחה בהלידה, ובהיניקה דחלב אמו שנעשה מעכירת הדם בזמן העיבור.

ה) **ועפ"ז** יוכן ענין ב' הפירושים בתיבת וארא, לעבר ולהבא, ושייכותם לענין העיבור והלידה, שישנו מה שכבר נתגלה (לאבות ול) כללות נש"י הכלולים מג' האבות בהיותם בגלות בבחי' עיבור, שאז מאיר בגילוי רק בחי' נה"י, ואילו המדות (חג"ת, מדריגת האבות) והמוחין הם בקטנות ובהעלם (שהו"ע ראשו בין ברכיו, כנ"ל), ויש מה שיתגלה לעתיד בזמן הגאולה בבחי' לידה, שאז תהי' גם התגלות המדות והמוחין. ובפרטיות יותר, שע"י הגילוי שנתגלה כשהיו נש"י בבחי' עיבור, נעשה תועלת לבחי' הלידה, והו"ע עכירת הדם בעת העיבור שנהפך לחלב בעת הלידה. וענינו בעבודה, שעכירת הדם הו"ע המרירות והעצבון על ההעלם וההסתר שבענין העיבור בזמן הגלות, שזהו ענינו של יצחק, בחי' הגבורה, ועי"ז נעשה הגילוי והלידה דהגאולה, שזהו שלעת"ל יאמרו ליצחק דוקא כי אתה אבינו²⁸, והיינו, לפי שע"י המרירות מתעוררת מדת הרחמנות, מדתו של יעקב, כמ"ש²⁹ וישא את קולו ויבך, ועי"ז נעשית השמחה והחדוה ביניקת החלב שמוזה נעשה הגדלת המדות והמוחין, תחילה מוחין דיניקה, ואח"כ מוחין דגדלות.

ו) **וזזהו** וארא אל אברהם וגו' בא"ל שד"י ושמי הוי' לא נודעתי להם, שזהו הגילוי שכבר נתגלה כשהיו בני"י בבחי' עיבור בגלות, ומה שיתגלה עי"ז בהלידה דיציאת מצרים. ועז"נ וארא גו' בא"ל שד"י ושמי הוי' לא נודעתי להם, דהנה, אף שנת"ל (ס"א) שאצל האבות הי' גילוי שם הוי' הכללי דאצילות, הרי זה רק כפי ששם הוי' נמשך ומתגלה ע"י א"ל שד"י³⁰, ועדיין אין זה הגילוי דאמיתית שם הוי', שזהו מה שנתגלה ע"י משה רבינו ביציאת מצרים ובפרט במתן תורה. והענין בזה, שביצי"מ הי' ענין הלידה, ולאח"ז מתחיל ענין היניקה שע"י תהי' הגדלת

(30) ראה תורת חיים שם צא, ב (בהוצאה החדשה — סג, א).

(28) ישע"י סג, טז. וראה שבת פט, ב.
(29) ויצא כט, יא. וראה תניא פמ"ה.

המדות והמוחין. ובפרטיות יותר הנה ענין היניקה פועל רק הגדלת גשם האברים, וגם הגדלת המדות, כי האברים קשורים עם המדות, כמרומז במספר רמ"ח אברים המכוון כנגד המדות ט' פעמים ט' (כי ז"א הוא בעל ט' ספירות כפי שכלולים זמ"ז) ג' פעמים (כנגד ג' הבחינות ראש תוך סוף) וה' חסדים המגדילים³¹. אבל המוחין הם עדיין בקטנות, שזהו"ע מוחין דיניקה, ואילו ענין מוחין דגדלות נעשה במתן תורה דוקא³². וזהו אמיתית ענין שם הוי', בחי' יחיד שלמעלה מבחי' אחד, שנמשך ע"י משה שאמר ונחנו מה³³, פי' כח מ"ה שבחכמה, שהוא הביטול במציאות שאין שם אפילו ביטול המדות והתאחדותם (שזהו"ע אחד, כנ"ל ס"ג), וזהו גם העילוי שבלימוד התורה לגבי מעשה המצוות (גם לאחר מ"ת, שאז ישנו העילוי דגדול המצווה ועושה³⁴), כי, מעשה המצוות הוא בבחי' עבודת עבד ששומע בקול רבו ועושה ציווי כו', אבל עדיין ישנה המציאות שלו שהוא העושה והמקיים דבר המלך, משא"כ לימוד התורה הוא בבחי' ביטול המציאות, שהוא בעצמו אינו כלום, וגם אינו עושה כלום, ואינו אלא כשליח המלך שמכריז ומשמיע דבר המלך, שלא יוסיף דבר משלו, רק יצווה וידבר כל דברי המלך, וכמארז"ל גבי משה שהיתה שכינה מדברת מתוך גרונו³⁵, ובפרט ע"י הדיבור בתורה, שבזה מודגשת ההתקשרות של האדם (לא כ"כ עם שכל המלך, אלא) עם רצון המלך שמתגלה בדיבור וציווי המלך, אשר בדבר מלך שלטון³⁶, שיומשך ויתגלה למטה עצמותו ית' כפי שהוא בבחי' יחיד.

אמנם אע"פ שבמ"ת נתגלה אמיתית ענין שם הוי', הרי בשם הוי' גופא יש כמה דרגות כו'³⁷, ויש גם שם הוי' שאין בו אותיות³⁸, לא תגין ולא נקודות³⁹, ועד לבחי' שם הוי' שעליו נאמר שעד שלא נברא העולם ה' הוא ושמו בלבד⁴⁰ (כדאיתא בשל"ה⁴¹). וכדי לבוא לגילוי שם

37 ראה אוה"ת פרשתנו ע' קכו ואילך. וראה ד"ה שויתי הוי' לנגדי תמיד תש"כ (סה"מ תש"כ ע' קס ואילך).
38 ראה גנת אגוז (להר"י גיקטליא) חלק הראשון שער ההוי' (ד, א ואילך). הובא בשל"ה ה, א. המשך תרס"ו ע' תלא.
39 ראה אוה"ת ואתחנן ע' שפד.
40 פרקי דר"א פ"ג.
41 שבערה 38. וראה אוה"ת יתרו ע' תתלו.

31 ראה עץ חיים שער כד (שער פרקי הצלם) פ"ו. תו"א לז, ד. נב, א. סח, ג. לקו"ת בשלח ב, ריש ע"ד. במדבר ז, א. ועוד.
32 ראה תורת חיים (בהוצאה החדשה) תנח, ב. סהמ"צ להצ"צ כה, א.
33 בשלח טז, ד-ח.
34 קידושין לא, א.
35 ראה זח"ג רלב, א (ברע"מ). ז, א.
רסה, סע"א. שמו"ר פ"ג, טו. ויק"ר פ"ב, ג. מכילתא יתרו יח, יט. לקו"ש ח"ד ע' 1087.
36 קהלת ח, ד.

הוי' במדריגה היותר נעלית, הנה גם לאחרי הלידה דיצי"מ ומוחין דגדלות דמ"ת ישנו עוד ענין של עיבור ולידה⁴², שזהו כללות הענין דמעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות⁴³, שעיי"ז באים להלידה שתהי' בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

(42) ראה גם אוה"ת פרשתנו כרך ז' ע' ב'תקפח.
(43) תניא רפ"ז.